

Nemogoče bivajoče – štirikrat

UVOD

V naslednjem prispevku bomo poskušali orisati sodobno politično situacijo kot izgon realnosti dogodka, ki je tisto nemogoče bivajoče. Tej politični nameri nasproti bomo potrdili dogodek preko njegovega izbruha v zgodovinski znanosti in njegove matematične utemeljitve. Nato bomo nanj navezali četverico izmikanj jeziku. Pokazali bomo, da sta dogodek in proces, ki mu sledi, vir sprememb dejanj in mnenj v določenih situacijah.

NIČLA, NIČ

Dogajanje: planet Bruka, prebivalstvo: Brukežani, podnebje: ugodno, rastje: divja konoplja, živalstvo: ripoti – udomačeni, industrija: izdelava vrvi, najpopularnejši konjiček: zbiranje vrvic.

Pridelek konoplje, katero predelujejo v vrvi, je na planetu Bruka vsako leto res obilen. Tako prebivalci planeta nimajo nikoli težav z merjenjem. Glede naročila se tako k zidarju kot npr. h krojaču odpravijo s klopki vrvic, katere predstavljajo obsege okroglih hiš, ki naj jih zidar zgradi; podobno krojaču različne vrvice predstavljajo obsege in dolžine željenih oblek.

Tijeu bi se najraje izognil vsakemu opravku z dolžinami, širinami, višinami, globinami, obsegi, ... V bistvu ga bolj kot sami pojmi moti njihova materialna stran. Že zdavnaj se je naveličal, da mu vrvice

silijo v nos v vsakem kotu lastnega stanovanja. V očeh soplanetarcev bi Tijeju lahko veljal za čudaka. Ker pa ne moti užitka ostalih zbiralcev vrvic, ga tudi ti pustijo v njegovem mnenju na miru. Po drugi strani ga tudi razumejo: Tijeju je namreč glavni konstruktor cestnega podjetja, katero se je v zadnjem času specializiralo za izdelovanje vesoljskih avtocest. Naročniki teh projektov so določeni nostalgiki, kateri se nočejo odpovedati trdnim tlem pod kolesi; kljub temu pa si od časa do časa zaželiyo meditacije v tišini vesolja.

Tijeju seveda z veseljem sprejme vsako novo naročilo. Česar ne more trpeti, so zgolj gore nakopičene vrvi že dogovorjenih projektov. Te grozijo, da bodo preplavile celotno stanovanje, kljub temu da vrvi že uresničenih projektov takoj odpelje do zbirališča starih vrvi.

Še bolj bizaren popravek, ki ga zahteva njegov poklic, je enakomerna razporeditev močnih reflektorjev vzdolž vesoljske ceste. Reflektorji osvetljujejo rob cestišča in celotno vozno ploskev. Tega opravila so se tradicionalno lotevali z zvijanjem in zlaganjem vrvi. Če so želeli namestiti tri reflektorje, so vrv prepognili enkrat in namestili reflektorje na obe krajišči in na sredino. Za namestitev petih reflektorjev je bilo potrebno prepogniti vrv dvakrat. S tem so dobili štiri enake dele vrvice; na začetku ali na koncu vsakega dela je bilo mesto za reflektor. V splošnem je veljala formula, da X reflektorjev zahteva razdelitev vrvice na $(X - 1)$ enakih delov, katerih krajišča nakazujejo mesto reflektorja.

Nekega dne Tijeju dokončno presede skrajno neiznajdljiv način dela, na katerem še vedno čepi njegova panoga. Izbere si ravno prav dolgo vrvico kot merilo. Vsa svoja naročila bo poslej lahko takoj prevedel v obliko X – krat dolžina merila. Veseli se že poenostavitve dela, ki ga bo – kot vse kaže – omogočil novi izum. Odloči se takoj v detajlih preveriti njegovo učinkovitost.

Zamisli si miniaturni model avtoceste, katere dolžina naj bo osemkratna dolžina merila. Odmeri osem dolžin merila na projektzni papir in vsakič označi krajišče merila. Vsako krajišče označi s številko, začenjajoč z ena, dva, tri, ... Takole izgleda skica na projektnem papirju:

1—2—3—4—5—6—7—8—9

Izhajajoč iz skice Tijeju ugotavlja, da je dolžina modela devet. Na tej dolžini si zamisli postavitve štirih svetilk. Kako naj jih enakomerno razporedi? Enostavno tako, da devet deli s tri. Na ta način dobi tri enake dele, na krajišča katerih naj postavi štiri svetilke. Aplikacija rezultata zahteva, da postavi svetilke na mesta: ena, tri, šest in devet. Nemudoma se izkaže, da svetilke niso enakomerno razporejene: medtem ko razdalje med drugo, tretjo in četrto svetilko merijo trikratno dolžino merila, je razdalja med prvo in drugo samo dve dolžini merila. Kje tiči napaka?

Tijeu še enkrat pozorno pogleda in mahoma mu je jasno. Na projektni papir je nanesele osem dolžin merila. Nato pa je izhajal iz številčnih označb in nameraval dolžino devet, ki jo je aritmetično razdelil na tri enake dele, razdeliti tudi praktično, pri čemer mu je en del zmanjkal. Temu se Tijeu ne čudi, saj iz osmih dolžin merila ne more nastati dolžina devet, kajti dolžina mora biti vedno enaka številu enot. "Dolžini devet" v resnici ustreza dolžina osmih enot. Iz tega Tijeu izpelje, da nesorazmerje med dolžino, ki sledi iz številčnih označb, in dejansko dolžino izhaja iz dejstva, da enki, s katero model začne, ne pripada noben razdelek. Tijeu ugotovi, da je odkril zapleteno številčno zanko.

Seveda mu takšnega problema ne bo uspelo rešiti, če bo ostal zaprt v tej kupoli, kjer mu v vsakem delu stanovanja lezejo konci vrvi v nos. Na sprehod se odpravi skupaj z ripotom Lužo, saj se je v ripotovi družbi prijetneje pogovarjati s samim seboj.

Tieu na glas razmišlja: do sedaj ni bilo težav z enko. Pri štetju naprimer se tako prvi predmet kot desetnajsti v nekem smislu nista razlikovala; vsak je štel za enega, množica petih elementov je imela po štetju še vedno pet elementov in ne štiri. Pri merjenju pa enka nima razdelka, ker je na začetku. Kaže se mi trivialna rešitev: da bo enka enakovredna ostalim številkam, dobi svoj razdelek pred številko 1. Tako enka ne bo več tista, ki ji nekaj manjka, ne bo pa tudi več začetek. Začetek pa bo, kar enka ni, pa tudi nobena druga številka ne; začetek bo torej ničla, kakor bom poimenoval to, čemur nekaj manjka; pri merjenju npr. razdelek.

Nato se Luža in Tijeu, zadovoljen z rešitvijo, do katere se je dokopal, odpravita domov.

Naslednjega jutra mu, še napol v snu, v glavo udari vprašanje: Ta ničla, ki sem jo tako po naključju odkril, kakšen je načrt njenega bivanja? Pri razreševanju nesorazmerja med uporabo enke pri štetju in uporabi enke pri merjenju sem odkril, da mora obstajati takšna številka, kakršne ostale številke niso. Zdi se, da kar enka, dvojka, trojka, ... niso, je to, da niso "ni", nasprotno nekaj so, nekaj imajo. Ker so te številke take kot so, pa mora obstajati tudi ničla. O.K. Ampak gledano z druge strani: ničla ne more obstajati, ker je način bivanja številke od enke do n edini mogoči način; temu načinu pa bivanje ničle nasprotuje.

SLABOST V REALNEM

Kaj je realno? Realno je tisto bivajoče, ki se ne vpiše v situacijo. Kaj je slabost v realnem? To je slabost katerekoli znanosti v trenutku, ko ugotovi, da ne zmore vpisati v situacijo tistega bivajočega, ki praviloma spada v njeno situacijo. To povzroči razcep: znanost, ki ji spodleti, da bi vpisala to bivajoče, ki je del njene situacije, mora priznati poraz pred tistimi, ki razglašajo nebivajočnost tega bivajo-

čega ali pa mora spremeniti svojo paradigmo, da bo lahko mislila to problematično bivajoče.

Spremeniti paradigmo pomeni spremeniti najbolj temeljne postavke, na katerih temelji metodologija določene znanosti, čemur se vzpostavljena infrastruktura znanosti poskuša izogniti na vse mogoče načine.

Oglejmo si konkreten primer iz zgodovinske znanosti: zločin nad človeštvom, v našem primeru nad Židi, katerega materialno udejanjenje je Auschwitz, je pokazal na nemoč zgodovinarjeve paradigme.

Da bi zgodovinska znanost nacistični Vernichtung razglasila za dokazan, mora obvladati povezanost vzrokov in učinkov v celoti – kot strog prehod do finalnega vzroka (volja do uničenja): od formalnega vzroka (nacistične izjave in načrti za pobjo Židov) preko materialnega vzroka (dejanskost plinskih celic) in do učinkujočega vzroka (poboji Židov s plinom) mora obstajati stroga povezanost s finalnim vzrokom (volja do uničenja Židov). Po argumentaciji revizionistov brez tega ni mogoče opredeliti pobojev s plinom kot učinka volje do uničenja, ampak kot posledica iniciative tega ali onega sadističnega funkcionarja. (Ranciere, J.: Nihilizem v politiki, str. 199.)

Ranciere ugotavlja, da kljub kopičenju prepričljivega dokaznega materiala od konca vojne do danes zgodovinski znanosti ni uspelo dokazati nacističnega Vernichtunga; rezultat, pri katerem je obtičala, je razglašena nemogočnost popolne povezanosti dejstev v en sam dogodek, torej materialne izkaze nacistične dejavnosti (izjave, da je potrebno Žide uničiti, načrti plinskih celic, dejanski poboji s plinom) povezati z voljo do uničenja Židov, ki si je za sredstva izbrala te dejavnosti (isto, str. 199). Dogodek uničenja, ki je poimenovanje zbirke dejstev kot enotnost, zaradi neizpolnitve metodološke zahteve, katera zahteva povezanost štirih aristoteljanskih vzrokov, izpade. Kvalifikacijo kaznivega dejanja “zločin proti človeštvu”, torej zločin, katerega žrtev ni nikoli osebno prisotna, zamenja kvalifikacija “pobojev”, za katere so odgovorni posamezniki, vendar niso posamična izvršitev neke načrtovane skupne volje.

Ustavimo se za trenutek pri volji do uničenja. Če je volja do uničenja za znanstvenika “ne-misliva”, torej nebivajoča kot tista, ki vodi tako načrte uničenja kot tudi samo materialno uničenje, potem je tudi materialni učinek, dogodek uničenja, ki ga ta misel proizvede za znanstvenika, nemogoč. Po danes prevladujoči predpostavki pa to pomeni, da se ne more (ni mogel) zgoditi, saj biva samo tisto, katerega možnost je izpolnila vsoto svojih pogojev (isto, str. 202). V primeru odnosa zgodovinske znanosti do dogodka pa ne gre za izpolnitev materialnih pogojev, ampak za odločanje o obstoju volje do uničenja, torej za (ne)verjetje, da je ta lahko obstajala v tistem času, za njeno mislivost.

Za zgodovinsko racionalnost je vsak čas sistem svojih možnosti, katere postanejo ob uresničitvi pogojev dejansko bivajoče. Tako sistem možnosti že določa vse bivajoče. Seveda se ne uresničijo vse

možnosti, vendar je vsako posamezno dejansko bivajoče samo izpolnitev pogojev ene izmed njih. Kar nima prej možnosti, ne more postati dejansko. Torej lahko zgodovinar bivajoče, katerega možnosti ni v sistemu določenega časa, že vnaprej izključi.

Dogodek za zgodovinarja ni mogoč, ker ne obstaja možnost tega dogodka. V kakšnem smislu? Omenili smo, da zgodovinar ne more priznati dogodka uničenja, če zanika obstoj volje do uničenja kot ne-mislivo, ker "Ta dogodek ni "času primeren". Ni ga mogoče spraviti v sheme, ki naj bi, v času ekonomskega in političnega razuma, vodile trezno dejavnost velikih sil." (Isto, str. 204.) Čas, kamor umeščamo dogodek, ne dopušča njegove možnosti.

Nebivajočnost dogodka je sklep, ki sledi iz dveh tez: 1. Nemogoče, da nemogoče je, biva. 2. Dogodek je nemogoč. Sklep: Dogodek ne biva. Dejansko lahko biva tisto, kar najprej biva v svoji možnosti. Te možnosti za posamični čas rekonstruira zgodovinar. Dogodek kot bivajoče je nemogoč, ker njegova možnost v času, kamor ga umeščamo, ni verjetna.

Ves čas govorimo, kot da dogodek biva. Očitno smo zunaj zgodovinarjevega diskurza. Od zunaj opazujemo zgodovinsko znanost in njeno zagato. Naj začnemo raziskovati na lastno pest, da bi odkrili "spregledano" možnost dogodka? Pri tem bi bili prisiljeni sprejeti metodologijo znanosti, ki je že dokazano neuporabna za razglasitev dogodka kot bivajočega. Nasprotno: potrebno je potrditi, da dogodek biva. "Dogodku v splošnem je lastno, da nastane, ne da bi ga skrbelo, ali je izpolnjena vsota pogojev za njegovo realizacijo." (Isto, str. 201.)

Trditi, da dogodek obstaja, ni podobno trditvi, da se je Nietzsche sprehajal z walkmanom in poslušal rap. Verifikacija "anahronističnih" materialnih pritklin prenese verifikacijo. Medtem ko se nemožnost dogodka glede na čas nanaša na njegovo mislivost. Zgodovinska znanost lahko prizna dogodek samo, če se odpove svoji tezi o nemožnosti nemogočega, saj se hkrati umakne tudi metodološka zahteva po zveznosti štirih vzrokov. Vendar teza o nemožnosti nemogočega izhaja iz obrata zgodovinske znanosti k antidogodkovni paradigmi, ki je rezultat ponovnega premisleka o zgodovinskih revolucijah.

Kje je izvor antidogodkovne paradigme zgodovinske znanosti? Revizionizem, ki se je pojavil znotraj zgodovinske znanosti zaradi zahteve po ponovni presoji angleške, ameriške, predvsem pa francoske revolucije, je ob natančni analizi pokazal, da le-te ne morejo veljati za dogodke preloma, ker "dejstva niso bila nikoli podobna tistemu, kar je o njih povedala politična subjektivizacija, iz česar sledi, da niso nikoli tvorila dogodek, ki naj bi ga tvorila." (Isto, str. 206.) Njegove ugotovitve lahko strnemo v dve tezi: "prvič, moderna demokracija se je mislila, izhajajoč iz revolucije, ki ni obstajala, kot je bila mišljena." (Isto, str. 205.) Prepoznanje preloma je posledica napačne interpretacije. Tako imena delov

družbe, ki so bili v konfliktu udeleženi kot družbeni konflikti, ki naj bi predstavljali figure spora, niso ustrezali dejanskosti. (Isto, str. 206.) “Drugič, to verovanje je povzročilo vse katastrofe moderne politike, še posebej totalitarno katastrofo.” (Isto, str. 205.)

Revizionizem, ki je pripadal francoski zgodovinski šoli, ugotavlja, da so bile spremembe, ki so jih hoteli izpeljati revolucionarji, že izpeljane v globinah družbe in oblikah njenega upravljanja. “Od tod izhaja edino, kar lahko izhaja iz projektov, da se stori nekaj, kar je že storjeno, kar je nemogoče, torej norost.” (Isto, str. 206.) Revizionizem prepozna v poimenovanju dogodka in pri njegovem vztrajanju vzroke tako za veliko teroristično katastrofo francoske revolucije kot za izbruh totalitarizmov. (Isto, str. 207.)

Po ugotovitvah revizionizma skuša sodobna politika s zanikanjem možnosti političnega dogodka – torej vznika nečesa nemogočega, kar bi povzročilo prelom – preprečiti prihodnje totalitarizme. V skladu s tem zastavljenim ciljem mora razglasiti politični realizem, da obstaja izključno to, kar je mogoče, oziroma “tisto, kar ni mogoče, nima pravice obstoja.” (Isto, str. 208.)

Politični realizem pomeni izgon vseh neobstoječih entitet, ki jih kot neobstoječe določa logična premisa o nemožnosti nemogočega, hkrati pa vodi v novo zagato zgodovinske znanosti, ki smo jo že omenili.

Za ponovno priznanje dogodka in ostalih neobstoječih entitet je potrebno dvoje: prvič, prikazati nihilistično podobo parlamentarne demokracije, ki zanika njihov obstoj, in drugič, emancipatorno politiko je potrebno ločiti od procedure nastanka totalitarizmov (glej Badiou, A.: Etika).

Naslednji dialog prikazuje eno izmed možnih opredelitev nihilizma parlamentarne demokracije.

DIALOG O DOGODKU MED ARIEL IN LILI DI PUPPO NA KOŠARKAŠKEM IGRIŠČU

Ariel: Men se zdi, da hoče dons vsak sam uresničit svoje lastne interese, pač tiste za ktere misl, da so pomemben za njegov živlene.

Lili di Puppo: Ma, pozablaš na tiste, ki se še zmer po star navad mečejo stran: brez odpora se celo odpovdujejo lastnim interesom, da t drug laži uresničjo svoje.

A: Mislm, da si povsm zadela pojnt, ko s rekla “po star navad”. Če bi že bil, da b se znebil utvare, da bo njihov žrtvovane enkrat poplačan, predvsem pa da bojo njihov zatiralci kaznovan. Kukr je že Niče reku, da je ta morala žrtvovana vzredila resnicoljubnost, ki je pokazala, da je potreba po bogu, ki bi osmislu živlene, potreba po neresničnem; po drug stran pa se starih moralnih načel še vedno drži vrednost in zaradi njih zdržimo živlene.

LDP: Ja, brez veze si je metat pesek v oči, ...

A: Še več: Želeč se ohrant do izginotja v niču, parlamentarna

demokracija dons ne poudarja nič drugega. Od ljudi zahteva zgolj to, da uresničujejo lastne interese, ki jih omejuje zgolj stabilnost države.

LDP: Nj te spomni, da pr tem izvajanju filozofije ego-človeka pozablaš na srčiko zahodne demokracije: na Deklaracijo univerzalnih človekovih pravic: pravica do dostojnega življenja, do svobode govora, ... V imenu varovanja le-teh so armade vojakov, zdravnikov in prostovoljcev pripravljene posredovati tam, kjer so kršene.

A: Maš prou. Človek se vpraša od kod so se prtele te univerzalne človekove pravice, ki sam delajo paradoks znotraj političnega sistema. Ugotovili sva že, da je za parlamentarno demokracijo bistvo človeka samoohranitev s kar največjo mero uresničenih interesov. Misli, da se je s tem rešila vse ideološke navlake, ki je v preteklosti pogosto poskušala spreobrniti človeško naravo. Po moji to ne more biti bistvo človeka, po katerem bi se razlikoval od ostalega živga. Ohranitev življenja – skupka funkcij, ki se upirajo smrti je bistvo živali, človek pa njena podvrsta; torej človeška žival, ki se od nje ne razlikuje v ničemer bistvenem.

LDP: A človek česa življenja zapolnjuje sploh s čim drugim kot s hlastanjem za interesi?

A: Seveda. Kot človeško žival ga lahko tudi zgazijo, njegov življenjski in interesi so ogroženi, ali v jeziku Deklaracije: njegove človeške pravice so kršene. Zgaženo je njegovo bistvo, je le še podčlovek in temu mora mednarodna skupnost pomagati (saj bi bilo nemogoče, da se ob spoznanju univerzalnih človekovih pravic ne bi zavezala k njihovemu varovanju); pod pogojem seveda, da ta človek ni prebivalci države članice mednarodne skupnosti, saj njih štiti notranja integriteta, da ni državljan države, v kateri imajo posamezne članice ekonomske interese (npr. ZDA na Kitajskem), ...

Vendar! Zgaženost, nič novega. Se dogaja vsak dan. Je nujnost parlamentarne demokracije, v kateri je suveren ljudstvo. Iz tega sledi, da ljudstvo prek državnih institucij uresničuje svoje interese, kar je, kot sva že rekli, omejen zgolj s stabilnostjo države kot posledno nujnostjo. Stabilna država je zaradi odvisnosti od globalnih ekonomskih procesov tudi labilna in zato paranoična, dojemljiva za različna lobiranja tipa "v interesu države je ...".

Dve struji, ki se na političnem prostoru bojujeta za priznanje lastnih interesov kot državnih interesov, sta: na eni strani gospodarstveniki, ekonomisti in politiki, ki hočejo ustreči določenim skupinam svojim volivcem, kateri trdijo, da je trdn gospodarstvo pogoj za stabilno državo, čeprav na račun socialnih pravic; na drugi strani ostali, ki zatrjujejo, da država nima smisla, če od nje državljanji nimajo koristi, v obliki socialnih pravic, ... Očitno je, da ta boj proizvaja poražence, ki znotraj države ne morjo uresničevati bistva človeške živali. Če rečva, da je vzrok tega ekonomska nujnost, potem iz tega sledi, da je to normalno stanje.

S stališča doslednega upoštevanja univerzalnih človekovih pravic pa to, da sistem vseskozi proizvaja žrtve, ki so jim kršene človekove pravice, nikoli ne more biti normalno stanje.

LDP: Če univerzalne človekove pravice obstajajo, vendar njihovo uresničitev preprečuje politični režim, ga je potrebn preprosto spremeniti. Vendar se mi zdi neverjetno, da bi določen režim znotraj sebe redil skrljaca, ki bi lahko zrušil njegov obstoj.

A: Kr pravš se mi zdi logični.

LDP: U čem so univerzalne človeške pravice v bistvu prpete na parlamentarno demokracijo? Četud odmislnva povsem fizično odvisnost; največji zagovorniki človekovih pravic so vendar visoki funkcionarji držav zahodne demokracije, ki majo tud moč posredovat tm, kjer se kršjo. A ni temelj človekovih pravic in zahodne demokracije eden in isti: da naj človek kolkr je človek uresničuje svoje interese. Če zrušmo politični režim, ki trdi, da je človek v bistvu egoistično bitje, izgubimo tud tisto, kar hočejo človekove pravice brant. Jst sm kr mau začudena kok hiter in po kakšnem naključju – po njihovem mnenju – človek lahko zgubi svoj bistvo.

A: Treba bse blo upret takmu pojmovanu človeka! Da b dokazal, da je človek lahko tud kj družga kukr človeška žival, pa b blo treba pokazati, da je vzrok njegovih dejanj lahko kj družga k zakon ohranitve. S padcem "etabliranega bista" človeka, pa b padu še politični sistem.

LDP: Dj greva še mal basket.

...

...

A (zadrihano): Zamisl si še ti množico BLJK, katere elementi so vsa mogoča človeška delovanja. Poleg tega uporabva še smisln predikat za to množico; recmo " ... je koristn za človekovo samoohranitev". Norma vrednotenja je norma, ki vsaki izjavi, ki jo dobiva tako, da na prazen prostor pred predikatom ustavva element množice, podeli vrednost, npr.: "resnično" ali "neresnično", "dokazano" ali "ovrženo", ... Norma vrednotenja ne bi bila norma, ampak samo pravilo, če ne bi bila zmožna dodeliti vrednosti prav vsaki tako nastali izjavi. Element, katerega izjava dobi bodisi vrednost "resnično" bodisi "neresnično", je s tem vpisan v situacijo. Nanj lahko pokažemo, njegov obstoj lahko dokažemo.

Če so v situacijo vpisli vsi elementi množice BLJK, kar pomeni, da so podvrženi distribuciji norme vrednotenja, iz tega sledi, da se tud novi elementi, ki vstopajo v situacijo, normi vrednotenja ne morjo odtegniti. U situaciji se resda dogajajo vedno nova dejanja, vendar ohranjajo staro stanje.

LDP: Z ugotovitvami, do katerih sva pršli, bi lahko oporekali sofistu Gorgiasu, ki je dokazoval, da bivajoče ni niti eno niti mnogo, iz česar je izpeljal, da tudi bivajočega ni. Iz prej povedanga pa sledi, da bivajoče je; saj je tako mnogo kot eno.

Norma vrednotenja že vnaprej zacementira vsako nemožnost spremembe u situaciji.

A: Ja, kolikor je dejansko veljavna. Klub vsemu sledi iz tega določena logična posledica: elementa, ki bi se odtegnili normi vrednotenja, ne smeva iskati med tistimi, ki so vpisani u situacijo, saj sva

rekli že prej, da se u situacijo upišejo samo elementi, katerih izjave se podvržejo normi vrednotenja, ta element pa bi se ji po definiciji izmikal.

LDP: Torej kje?

A: Treba je dokazat, da je v situaciji ali množici, kjer velja norma vrednotenja, nujno mogoče, da obstaja vsaj en element, ki se ji izmika. To pomen, da izjavo “x je koristen za človekovo ohranitev” ne moremo niti dokazati niti ovreči.

LDP: Točn to, kar dokazuje Gödelov teorem. Trd, da v aritmetično formalizirani jezikovni situaciji prvega reda obstaja vsaj ena izjava brez vrednosti, kar imenuje neodločljivo.

A: “Neodločljivo.” Kako lahko ta izjava obstaja, če ji ne moremo dati vrednosti “resnično”, ker je po definiciji brez vrednosti.

LDP: Ravn če je Gödel dokazal, da lahko obstaja taka izjava, iz tega izhaja, da se določen elementi množice BLJK nujno izmikajo normi vrednotenja, da je njihov način biti takšen, da se izmika upisu u situacijo. Mislm, da je NEODLOČLJIVO to, kr sva iskali.

0 PROCESIH RESNICE (zapiski s predavanja Alaina Badiouja v Sansnom-u)

1. IZMIKANJA

Alain Badiou trdi, da obstajajo štiri vrste resnic: znanstvena, umetniška, ljubezenska in politična; katere so nezvedljive druga na drugo. Formalni koncept procesov štirih vrst resnic opre na četverico izmikanj jeziku: neodločljivo, nerazločljivo, generično in neimenljivo. To četverico namerava v prvem delu predavanja definirati, po odmoru pa logično povezati.

1.1 Neodločljivo

Naj obstaja v katerikoli jezikovni situaciji norma vrednotenja izjav. Najbolj pogosta takih norm je razlikovanje med resničnimi in neresničnimi izjavami ali razlikovanje med dokazanimi in ovrženimi izjavami. Neodločljivo je izjava, ki se izmika normi. Neodločljiva se ne more vpisati v nobenega od razredov, v katerega namerava norma vrednotenja razdeliti vse možne izjave. Neodločljivo se izmika normi vrednotenja, ki to je ravno ob predpostavki, da se ji nič ne more izmakniti. Neodločljivo odstavi normo s tem, da ostane brez vrednosti; prekliče njeno totalno učinkovitost. Ali neodločljivo obstaja?

Gödelov teorem ugotavlja, da v aritmetično formalizirani jezikovni situaciji prvega reda, kjer je norma vrednotenja “dokazljivo”, obstaja vsaj ena neodločljiva izjava v točno določenem smislu: niti ona niti njena negacija nista dokazljivi.

1.2 Nerazločljivo

Kot v prejšnjem primeru naj obstaja norma vrednotenja znotraj jezikovne situacije. V tej situaciji sta predstavljena dva elementa, recimo a_1 in a_2 . Zamislimo si formulo z dvema spremenljivkama $F(x, y)$, npr.: "x je večji od y". Torej formula $F(x, y)$ razločuje elementa a_1 in a_2 , če imata dve izjavi, ki nastaneta tako, da v formulo v prvem primeru namesto x vstavimo a_1 , namesto y pa a_2 , v drugem pa postopek obrnemo, torej spremenljivko x nadomestimo z elementom a_2 , spremenljivko y pa z elementom a_1 , različni vrednosti. V konkretnem primeru bi to pomenilo, da ima izjava "a1 je večji od a2" npr. vrednost "resnično", izjava "a2 je večji od a1" vrednost pa "neresnično". Četudi sta si elementa v vsem ostalem enaka, se a_1 in a_2 razlikujeta po velikosti.

Iz tega sledi, da sta dva člena nerazločljiva, če v jezikovni situaciji ne obstaja nobena formula $F(x, y)$, ki ju razlikuje. Za jezik z eno samo formulo $F(x, y)$: "x je večji od y" – če si ga za hip zamislimo, bi bila člena a_1 in a_2 nerazločljiva, če bi med njima veljala enakost $a_1 = a_2$. Tako prva izjava "a1 je večji od a2" kot druga "a2 je večji od a1" nista resnični. Člena a_1 in a_2 sicer sta vpisana v jezikovno situacijo, ker se razlikujeta od drugih členov, vendar sta vpisana kot eden, jezik, tj. formula $F(x, y)$ ni zmožen označiti njune dvojnosti.

Lagrange je pokazal obstoj nerazločljivih členov znotraj algebre.

1.3 Generično

Zamislimo si jezikovno situacijo, v kateri vedno obstaja norma vrednotenja. Obstaja naj še določena množica členov ali elementov, recimo množica U . Znotraj te množice izberimo nek element, npr. a_1 . Zamislimo si formulo z eno samo spremenljivko $F(x)$: "x je večji od a2", pri čemer je a_2 določen element množice U . Izjava, ki jo dobimo, če nadomestimo spremenljivko x z elementom a_1 , dobi glede na normo vrednotenja vrednost "resnično", "neresnično", "dokazano", "ovrženo", ... Naj bo element a_1 dejansko večji od a_2 ; torej dobi izjava $F(a_1)$ vrednost "resnično". Če zajamemo vse elemente, ki so se znašli v istem postopku, namreč če nadomestimo spremenljivko x v formuli $F(x)$ in dobimo kot njihovo izjavo vrednost resnično, dobimo podmnožico elementov, za katere je značilno, da so večji od nekega določenega elementa a_2 . Lahko rečemo, da je formula $F(x)$ skonstruirala podmnožico. Sestavljajo jo vsi elementi množice U , ki imajo enako vrednost, ko nadomestijo spremenljivko x v formuli $F(x)$.

Generično je nasprotno podmnožica, ki ni skonstruirana. To pomeni, da ne obstaja nobena formula, noben predikat, ki bi veljal za vse elemente generične podmnožice. Skonstruirajmo katerokoli formulo $F(x)$. Med elementi generične množice bosta vedno obstajala elementa, ki bosta zamenjujoč spremenljivko x v formuli $F(x)$ dala različni vrednosti.

Dokaz da obstajajo v jezikovnih situacijah kot teoriji množic univerzumi, kjer se predstavlja generično množstvo, je priskrbel Cohen.

1.4 Neimenljivo

Ponovno si predstavljamo jezikovno situacijo in njene principe vrednotenja ter formulo z eno spremenljivko $F(x)$. Vrednosti izjave “resnično”, “neresnično”, “mogoče”, ... imenujmo vrednosti imenovanja. Formula $F(x)$ imenuje element a_1 univerzuma, če je a_1 edini, ki nadomešča x v formuli da izjavi $F(a_1)$ vrednost imenovanja. Za vse ostale elemente univerzuma izjave ne dajo vrednosti imenovanja.

V univerzumu s samo dvema elementoma (a_1 in a_2) postavimo “resnično” kot vrednost imenovanja. Formula $F(x)$ “ x je večji od a_2 ” imenuje element a_1 , če je vrednost izjave “ a_1 je večji od a_2 ” “resnično” in hkrati izjave, ki nastanejo tako, da vstavimo v formulo ostale elemente univerzuma, ne zavzamejo te vrednosti, vrednosti imenovanja. Dejansko je a_1 večji od a_2 ; izjava zavzame vrednost imenovanja. Kaj pa vrednosti preostalih izjav? “ a_2 je večji od a_2 ”. Izjava je neresnična, torej njena vrednost ni vrednost imenovanja.

Rekli pa smo, da sta a_1 in a_2 edina elementa univerzuma, torej formula “ x je večji od a_2 ” imenuje element a_1 , formula je shema lastnega imena tega elementa. Ime je povezano z unikatnostjo člena ali elementa univerzuma.

Neimenljivo je člen univerzuma, če je edini v univerzumu, ki ni imenovan z nobeno formulo. Četudi rečemo, da je očitno prav to njegovo ime, saj je edini element, ki je neimenljiv, to ne pomeni, da je zgolj začasno anonimen.

Neimenljivo je prav v tem, da ne trpi nobene podvojitve. (Badiou, A.: Conditions, str. 180–186)

Pravkar smo preleteli štiri vrste bivajočega, ki se znotraj jezikovne situacije nujno izmikajo. Na štiri različne načine se izmikajo predikatni funkciji jezika: neodločljivo: izjava o njem nima vrednosti, ker ga norma vrednotenja ne more uvrstiti v nobenega od svojih razredov; nerazločljivo: dva nerazločljiva elementa je mogoče razločiti od drugih, ne pa med sabo, zato ju jezik šteje za enega; generično je podmnožica brez skupnega predikata; neimenljivo: izmika se predikaciji kot poimenovanju vsakega posamičnega bivajočega.

V drugem delu tega eseja bomo te suhoparne definicije prepoznali tam, kjer živijo svoje podtalno življenje; torej v jezikovnih situacijah. S pomočjo matematike smo odkrili četverico bivajočega, ki je jezik ne more zajeti. V nadaljevanju pa bomo pogledali, kakšna je njihova povezava z resnico.

0. ODMOR

Zamislimo si jezikovno situacijo, npr. sodobno politično situacijo. Za politično skupnost parlamentarne demokracije velja, da imajo znotraj nje vsi njeni člani enako pravico uresničevati svoje interese. Omejuje jih zgolj ohranitev in stabilnost države.

Dejansko pa uresničitev interesov nekaterih članov skupnosti izključuje hkratno uresničitev interesov drugih (ali celo preostalih) članov skupnosti. Pri tem seveda ni nujno, da so si interesi različni. (Podobno kot je interes vseh udeležencev razgovora, da dobijo stipendijo; dejansko pa jo dobi samo eden.) Merilo za uspeh raje teh kot onih interesov torej ne bo resnica v smislu: ti interesi so resnični, saj je to v protislovju že s samo definicijo, da so vsi interesi enakovredni.

V postopku argumentacije lastnih interesov zмага tista stran, katere izjave imajo moč, da bolj prepričajo tiste, ki jih je potrebno prepričati (npr. zakonodajalca), kot izjave nasprotne strani. O zmagi določenih interesov torej ne odloča resničnost le-teh, temveč moč izjave, ki jih zagovarja. Da pa je moč izjave zelo relativna, so vedeli že sofisti stare Grčije, ki so se odlikovali ravno po tem, da so znali šibke izjave spreminjati v močne in močne v šibke.

Kakor ne moremo zagovarjati obstoja resnice znotraj boja dveh jezikovnih iger, prav tako moramo zavrniti obstoj individualnih resnic, ki bi bile hkrati tudi relativne glede na preostale resnice.

Predpostavimo, da obstajajo relativne resnice. To pomeni, da bi posameznik lahko določil totaliteto bivajočega tako, da bi v skladu z neko normo vrednotenja zajel vse resnične izjave o bivajočem. Vendar ugotovitve z začetka predavanja dokazujejo, da obstaja vsaj ena izjava o bivajočem, katera ne nosi niti vrednosti resnično niti neresnično. Iz tega sledi, da je znotraj jezika nemogoče doseči totaliteto bivajočega oziroma da relativna resnica ne more biti konsistentna.

Iz tega sledi, da če resnica oziroma resnice obstajajo, kot namerava pokazati Badiou, lahko obstajajo samo nekje na obrobju ali celo podtalju jezikovne situacije.

2. FORMALNI KONCEPT PROCESA RESNIC

Nekaj se zgodi. To česar bivanje norma vrednotenja ne more niti dokazati niti ovreči, imenujmo dogodek. Dogodek pomeni novost situacije. Ni samo še ne element, ki se vpiše v situacijo, ampak se vpisu izmika. Če smo s tem definirali dogodek, je Gödel dokazal, da takšno bivajoče lahko nastopi.

Ker pa dogodka ni mogoče dokazati, moramo njegovo bivanje vzeti kot aksiom. Kaj dogodek povzroči? Iz zgornjih poglavij sledi, da nasprotuje tako uveljavljenim mnenjem kot tudi ustaljenim znanostim. Norma vrednotenja v primeru, ki ga obravnavata Ariel in Lili di

Puppo, dokaže neko človeško dejanje kot skladno z zakonom ohranitve ali pa ga ovrže kot kršitev zakona ohranitve. Izključuje možnost, da bi obstajalo človeško dejanje, ki bi ne bilo niti potrditve niti kršitev zakona ohranitve. Vendar Ariel in Lili di Puppo s pomočjo Gödela končata svoj dialog prav s to možnostjo. Oglejmo si še primer, ki smo ga vzeli iz zgodovinske znanosti: v skladu z logičnim zakonom, na katerem temelji paradigma zgodovinske znanosti, da je bivajoče lahko to, kar je mogoče – možnost mogočega – bo zgodovinska znanost dokazala tisto bivajoče, katerega možnost se je uresničila in ovrгла tisto domnevno bivajoče, katerega možnost se ni uresničila. Nemogoče bivajoče ne more niti dokazati niti ovreči.

Dogodek je v bistvu praznina, ki kaže na nemoč mnenja oziroma znanosti, da bi ga vpisale. Ker je samo praznina, pripada doživetju, potrebno ga je izkusiti; celo v komunikaciji, v kateri ena stran zatrjuje, da se je zgodil dogodek, druga stran tega ne bo mogla sprejeti zaradi dokazov, ki jih bo prva stran navedla v potrditve svoje trditve, ampak bo morala druga stran dogodek podoživeti.

Če človeška žival potrebuje utemeljen razlog za kakršnokoli spremembo načina svoje biti, dogodek to zagotovo je, saj jo stresa iz pričakovane predvidljivosti vsake prihodnje situacije; če že ne prijetnega, pa vsaj trdnega prepričanja, da se ne more zgoditi nič novega. Dogodek torej povzroči spremembo in od človeške živali zahteva, da je še nekaj drugega kot samo to, namreč subjekt. "Biti zvest nekemu dogodku pomeni gibati se v situaciji, v kateri ta do-godek nastopi kot dopolnilo, tako da situacijo mislimo (a vsaka misel je praksa, preizkus) "glede" na dogodek." (Badiou, A.: Etika, str. 35.)

Pri preizkusu te spremembe pa je ne more voditi noben uveljavljen zakon, saj je prav dogodek veljavnost zakona – zakona ohranitve – postavil pod vprašaj. (Badiou, A.: Etika, str. 35.) Torej ni razloga, da bi imela ta subjektova izbira delovanja prednost pred drugo, kljub njuni objektivni razliki. V proceduri verifikacije resničnega kot Badiou imenuje proces zvestobe dogodku nastopijo nerazločljive izbire, kajti ne obstaja nobena formula, ki bi jih razločila po njihovi primernosti v tem procesu. Človeške živali nastopajo v podogodkovni zvestobi kot točke subjekta, ki so med sabo nerazločljive, saj so njihova dejanja nerazločljiva. "Če nobena vrednota ne razloči, kar imate na izbiro, je vaša svoboda kot taka, ki je norma, v točki kjer se zmeša z naključjem." (Badiou, A.: Conditions, str. 190.)

Verifikacija resničnega pomeni, da ko izhajamo iz aksioma, da se je dogodek zgodil, pridemo do generične podmnožice, saj preiskava pokaže, da subjektivnih dejanj "ne vodi noben uveljavljen zakon" (Badiou, A.: Conditions, str. 190.) Generična podmnožica pa mora biti nujno neskončna. Vsaki končni množici namreč lahko skonstruiramo (tudi nadvse zapleteno) formulo (isto, str. 184). Iz tega sledi, da je verifikacija resničnega neskončen proces, saj so njene materialne sledi elementi generične podmnožice.

Ne obstaja nič drugega razen situacije in njenih elementov. Torej so situacija in njeni elementi vsa materija, ki je lahko uporabljena v procesu resnice. Zgoraj smo omenili Badioujovo misel: zvestoba dogodku pomeni misliti in preizkušati situacijo, to je njene elemente, glede na dogodek. Kaj pomeni preiskovati elemente situacije ne glede na zakon, ampak v luči dogodka? "Neki element, obravnavan s stališča mnenja, je zmerom ujet v konstruktibilno množico (ki jo je mogoče zapopasti s pomočjo klasifikacij). Če pa isti element obravnavamo s stališča procesa resnice, je ujet v generično množico (grobo rečeno: izmika se vsem obstoječim klasifikacijam)." (Badiou, A.: *Etika*, str. 44.) Tako npr. politični govor v določeni politični situaciji ne bo več v najboljšem primeru sredstvo za promoviranje lastnega ega in v najslabšem za izražanje frustracij govorca, ampak se bo zakonu ohranitve izmikal, s tem pa tvoril generično podmnožico. Hm, predstavljamo še drugo situacijo: filozofsko.

Eden izmed elementov filozofske situacije so tudi članki, ki jih objavljajo filozofirajoče glave, npr. profesorji/ice. Vsi vemo, da jih objavljajo samo zato, da dosežejo zadostno število točk, ki jim omogoči obdržanje ali napredovanje na akademski lestvici. Tako obravnavan element pripada konstruktibilni množici, saj je čisto snovanje zakona ohranitve. Badiou pa pravi, da filozofija ni nobena izjema v tem, da bi nas v njeni situaciji zgrabila zvestoba. (Badiou, A.: *Etika*, str. 42.) Iz tega sledi, da ni nujno, da je vzrok razprave želja priskrbeti si mandat gretja akademskega stolčka, ampak je razprava lahko tudi materialna sled subjekta v procesu zvestobe dogodku.

V tem zadnjem primeru pripada element generični podmnožici, saj elementom, proizvedenim v procesu resnice, ne moremo najti predikata, ker se ne ravna po nobenem uveljavljenem zakonu. Da pa lahko elemente situacije presojava na drugi način, mora tudi nas – presojevalce – zgrabiti dogodek. Skratka: pomembno je, da preiskava elementa glede na dogodek pomeni tudi že njegovo drugačno uporabo, pač glede na proces resnice ali: "resnica v pravem pomenu je tisto množstvo, imanentno dani situaciji, ki jo postopoma konstruira zvestoba; ki je tisto, kar zvestoba prerazporedi in proizvede. (Isto, str. 52.)

Na dogodek smo navezali eno izmed permutacij štirih elementov: neodločljivo nerazločljivo generično neimenljivo. V procesu zvestobe dogodku, ki ga Badiou imenuje proces resnice, nam ostaja neznana vloga zadnjega.

Človeška žival živi v skupnosti, v kateri se socializira s komunikacijo. O čem komunicira? O petkovem koncertu na Metelkovi, o novi zgoščenki *Noir Desir*, o koristnih strategijah na izpitu, o novem zakonu o varnosti cestnega prometa, ... Pri tem pa jo vodi edino upoštevanja vredno vodilo – lastni interes, ki se kaže v neskončni razvejanosti.

Komunikacija je očitno pomembno sredstvo v rokah človeške živali. Zanima nas: prvič, kako proces resnice lahko vpliva na mnenja,

če smo že zgoraj omenili, da dogodek ni sporočljiv, prav tako pa se tudi četverica, na kateri temelji proces resnice, izmika predikativni funkciji jezika, torej tudi mnenjem? Drugič, ali je mogoče, da proces resnice ukine vseskozi gibljivo komunikacijo med človeškimi živalmi, ki je posledica nenehnih sprememb njihovih interesov. Posledica, ki sledi iz potrditve te možnosti, je, da subjekt uniči človeško žival, saj ta ne sme več zasledovati svojih interesov.

Prvič: recimo, da obstaja proces resnice, v katerem subjekt ustvarja materialne sledi tega procesa, npr. knjige, članke, prispevke za kolokvije, ... ki jih lahko snamem z interneta, cd-romov, revij, knjig, ... Nato pa koncepte, ki jih razvija razprava, uporabim v komunikaciji s komerkoli ali celo o njih, o joj!, pišem seminar, ne da bi pri tem (po)doživela dogodek. Z novimi mnenji, ki sem jih izluščila iz razprave, lahko napadam zastarela mnenja, pri tem pa me lahko vodi goli interes, npr. vidim osebno priložnost v zamenjavi struktur. Primer: "staro mnenje: filozofija kot institucija je potrebna, ker posreduje znanje o filozofih in njihovih delih, kar je ključnega pomena za razvoj filozofije. Novo mnenje: Vse kar filozofija kot institucija lahko posreduje, je zgodovina filozofije; tega se vseskozi tudi zaveda in na preizkusu sposobnosti študentov filozofije ne zahteva ničesar drugega. Nasprotno pa je razvoj filozofije odvisen samo od dogodka, ki se zgodi v filozofski situaciji, in procesa, ki mu sledi." Ni nam potrebno niti omenjati, od kod smo izpeljali to novo mnenje.

In čeprav je resnica glede na mnenja heterogena, očitno predstavlja edini znani vir novih vednosti, npr. takšen kot smo ga izpeljali zgoraj. (Isto, str. 54.) Še enkrat: nobena resnica kot taka ni sporočljiva, vendar pa implicira v distanci do same sebe silovite predelave oblik in referentov komunikacije, kar pa ne pomeni, da te predelave "izražajo" resnico oziroma kažejo "napredek" mnenj. (Isto, str. 54.)

Drugič, moč resnice poimenujemo učinek resnice na preoblikovanje mnenj.

Za izmenjavo mnenj o elementih situacije (to namreč pomeni komunicirati) moramo le-te poimenovati. To poimenovanje poteka v skladu z vsakokratnimi interesi in se vseskozi spreminja.

Proces nastanka novih mnenj, ki jih proizvajajo proces resnice, potemtakem pomeni identifikacijo elementov situacije s pomočjo procesa resnice. (Isto, str. 62.) Kljub vsemu se nova mnenja razlikujejo od prejšnjih, saj poimenovanja niso posledica zainteresiranosti, ampak prav nasprotno – nezainteresiranosti. Ločimo lahko med jezikom objektivne situacije, v katerem se izražajo mnenja, ki jih vodi interes, in jezikom-subjektom, ki omogoča vpis neke resnice. (Omenili smo že razprave, knjige, ...) Potemtakem je moč resnice v bistvu moč jezika-subjekta; ta je tisti, ki spremeni komunikacijske kode.

Kolikšna je ta moč? Totalna moč jezika-subjekta je "zmožnost imenovati in oceniti vse elemente objektivne situacije glede na proces resnice." (Isto, str. 63.) Prej obstoječa mnenja, ki zaobsegajo

totaliteto elementov situacije, nadomestijo nova. Govorico objektivne situacije je kratkomalo zamenjal jezik-subjekt. Kar pomeni, da si človeška žival bivajočega ne more več organizirati glede na lastni interes. Ta pa je s svojimi mnenji vred subjektova edina opora. "Nesmrtno obstaja le v smrtni živali in prek nje. Vsakič poseben prodor resnic je možen le v tkivu mnenj. Nujno je, da komuniciramo, da imamo mnenja." (Isto, str. 64.)

Če bi bila moč resnice totalna, bi sama uničila tisto, kar ji je v oporo, in vsak proces resnice bi se končal s katastrofo človeške živali. V nasprotnem primeru pa mora obstajati vsaj en element, ki ga jezik-subjekt ne more imenovati. Omenili smo ga že; to je neimenljivo.

"(Filozofska) misel pa je pred težko nalogo, ko mora določiti neimenljivo točko v nekem tipu procesa resnice." (Isto, str. 65.)

ZAKLJUČEK

Pričujoči prispevek je samo poskus predstavitve formalnega koncepta procesa resnic. Je natančnejša analiza povezave med procesom resnice, mnenjem-vednostmi in neimenljivim, ki onemogoča totalno moč jezika-subjekta? Več v naslednji razpravi.

LITERATURA:

BADIOU, ALAIN (1992): *Conditions*, Editions du Seuil, Paris.

BADIOU, ALAIN (1996): *Etika*, Problemi, Ljubljana.

NIETZSCHE, FRIEDRICH (1991): *Volja do moči*, Slovenska matica, Ljubljana; (1988): *Predsokratiki*, Slovenska matica, Ljubljana.

RANCIERE, JACQUES (1995): "Nihilizem v politiki", *Casopis za kritiko znanosti*, št. 175, Ljubljana.